

Metoderapport Skup 2007

Korrupsjon i Forsvaret

**Alf Bjarne
Johnsen**

**Tom
Bakkeli**

**Pål K.
Ertzaas**

PUBLISERT

Publisert i VG fra 3.februar 2005 til og med desember 2007

REDAKSJON

Verdens Gang AS
REPORTASJEN

Pb. 1185 Sentrum
0107 Oslo
www.vg.no

KONTAKTINFO

Alf Bjarne Johnsen

VG, boks 1185
0107 Oslo
Telefon 22 00 06 80
epost: alf.bjarne.johnsen@vg.no

Tom Bakkeli

VG, boks 1185
0107 Oslo
Telefon 22 00 06 50
epost: tom.bakkeli@vg.no

Pål K. Ertzaas

VG, boks 1185
0107 Oslo
Telefon 22 00 06 74
epost: pal.ertzaas@vg.no

1. INNLEDNING

11. desember 2007, grytidlig om morgenen, banket politiet på hos en større gruppe utvalgte tidligere og nåværende forsvarstopper, næringslivsledere – og hos Stortingets ombudsmann for Forsvaret.

Med en kjennelse fra Oslo Tingrett noen dager tidligere – en rettslig tillatelse til ransaking og beslag – trampet polititjenestemennene inn hos nærmere 20 privatpersoner og selskaper.

Hjemmelsgrunnlaget var mistanke om såkalte fordelsoverføringer fra Siemens og andre selskaper, til ansatte i Forsvaret. I strafferettslig forstand er dette korrupsjon, og kan være straffbart både for den som gir fordelene, og den som tar imot.

I løpet av morgentimene var en rekke dokumenter, harddisker og bankutskrifter beslaglagt og transportert inn til Økokrims hovedkontor i Oslo sentrum.

Etter det som er kjent om Økokrims omfattende razzia i desember, forfølger man nå to strafferettslige hovedspor i denne saken:

- 1) Hvordan nøkkelpersoner i Forsvarets FISBasis-prosjekt ble smurt med reiser, middager og gaver gjennom en årrekke, av Siemens Norge's datterselskap Siemens Business Systems (SBS).
- 2) Hvordan en gruppe tidligere og nåværende forsvarstopper koste seg på golfbanen i Spania – for Siemens' regning.

Et tredje spor ble strafferettslig avklart samme dag som Økokrim aksjonerte. Da fikk Siemens Business Systems en bot på 9 millioner kroner fra Økokrim for bedrageri mot Forsvaret:

SIEMENS

2. HVA VI AVSLØRTE

Denne metoderapporten til SKUP handler i hovedsak om to VG-avsløringer:

1) I 2005 avslørte VG at Siemens Business Services (SBS) hadde overfakturert Forsvaret og betalt utenlandsreiser for flere forsvarstopper. Det startet med at en intern varsler kontaktet VG. Men mer om det senere.

2) I 2006 avslørte VG at en gruppe nåværende og tidligere toppoffiserer hadde vært på flere golfturner i Spania, og at Siemens hadde dekket større regninger. Det startet med finlesning av Atle Karlsviks reiseregninger.

Hovedarbeidet med disse sakene ble gjort i 2005, og 2006/2007. Men det er først nå i 2007 at politiet har satt i gang etterforskning, og at Forsvaret har startet interne prosesser om mulige sanksjoner mot egne ansatte. Det er også i 2007 at Karlsviks medvirkning i golfselskapet blir relevant, og blir koblet opp mot mulig korrupsjon, som han nå er siktet for.

Det tok hele 18 måneder fra Forsvarsdepartementet oversendte Dalseide-rapporten, til Økokrim startet sin etterforskning.

3. KORRUPSJON OG PÅVIRKNINGSHANDEL I FORSVARET

I Norge er bestikkelser og korrupsjon straffbart både i offentlig og privat sektor. Straffelovens bestemmelser rammer både aktiv og passiv korrupsjon – altså både den som bestikker og den som lar seg bestikke.

De gjeldende korrupsjonsbestemmelsene i Straffelovens paragraf 276 a til c trådte i kraft 4.juli 2003. For å rammes av straffeloven, må fordelen være utilbørlig. Formålet må være egnet til å påvirke mottagerens handlinger. Fordelsoverføring til offentlige tjenestemenn ansees som særlig alvorlig, fordi tjenestemannsloven har egne bestemmelser med et generelt gaveforbud. Offentlige tjenestemenn kan bare motta gaver, oppmerksomhet eller påskjønnelser av ubetydelig verdi.

Sakene som denne SKUP-rapporten omtaler, har oppstått i en periode hvor Forsvaret har vært igjennom en betydelig omorganisering og nedbemaning.

4. NEDBEMANNING OG MANGLENDE ØKONOMISTYRING

Da Forsvaret gikk ut og tilbød sine ansatte sjenerøse sluttpakker og avgangsvilkår for å få til en frivillig nedbemanning, var det de mest attraktive på arbeidsmarkedet som løp først, nemlig økonomer og andre med økonomifaglig bakgrunn. De fikk uten problemer arbeid i det sivile samfunn, og som regel bedre betalt enn i Forsvaret.

Det er dokumentert at Forsvaret i en lang periode hadde tre personer til å kontrollere en pengestrøm gjennom organisasjonen på 30 milliarder kroner i året. (VG 18.06.2006). Også Forsvarssjefens avdeling for internrevisjon var rasjonalisert vekk i den beinharde nedtrekksprosessen.

I januar 2005 avslørte vi at Forsvaret hadde et overforbruk på en milliard kroner ut over budsjett i 2004. Artikkelen er ikke med i denne rapporten, men det illustrerer at Forsvarets forvaltning av sin egen økonomi var fullstendig ute av kontroll.

For å skaffe seg nødvendig kompetanse, blant annet innenfor IT-området, leide Forsvaret inn en rekke konsulenter i denne perioden. Mange av konsulentene var tidligere forsvarsansatte som kort tid i forveien hadde fått sluttpakker fra Forsvaret. Noen kunne mangedoble sin egen lønn ved å gå fra ansatt til konsulent.

Noen av konsulentene på IT-området, viste seg å være tidligere ansatte i Siemens, med svært tette vennskapsbånd til tidligere kolleger. Noen av disse konsulentene skulle vise seg å være blant de største mottagerne av fordelsoverføringer fra sin gamle arbeidsgiver Siemens – samtidig som de nå satt i besluttsende stillinger som innleid av Forsvaret. Flere er da også siktet av Økokrim i korrupsjons-etterforskningen.

11. desember 2007 – samme dag som Økokrim aksjonerte mot forsvarskorrupsjon – publiserte Riksrevisjonen en ny og knusende rapport om styringssystemene i Forsvaret. Gjentatte påpekninger fra Riksrevisjonen om at økonomistyringen har vært ute av kontroll, har ikke bedret situasjonen, ifølge riksrevisorene.

”Den kritiske faktoren er ikke bare økonomi, men like mye styring og ledelse”, uttalte riksrevisor Jørgen Kosmo til VG.

5. JOURNALISTISK TILNÆRMING

Det er en av pressens viktigste oppgaver å sette kritisk søkelys på bruken av offentlige ressurser, og hvordan offentlige tjenestemenn forvalter våre felles ressurser.

I denne konteksten er det ekstra stor grunn til å holde et våkent øye med Forsvaret og Forsvarsdepartementet, som årlig har tilgang til om lag 30 milliarder kroner over statsbudsjettet. Om lag 10 milliarder av dette går til anskaffelser og investeringer.

Flere redaksjonelle medarbeidere har – sammen men også uavhengig av hverandre – jobbet med ulike saker på forsvarsområdet.

VG har over mange år hatt fokus på forsvarskontrakter og det vi kan kalle smøring av ansatte i Forsvaret. Vi viser blant annet til UniTeam-saken hvor det nå i 2008 er skrevet en egen metoderapport til SKUP, om hvordan Forsvaret kan ha overbetalt en containerleverandør i en årrekke.

Mange av sakene som VG har gravd fram, har vært ukjent for Forsvaret og Forsvarsdepartementet.

Da forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen oppnevnte Dalseide-utvalget i 2005 for å granske Forsvarets IKT-kontrakter, uttalte hun at Siemens-saken med overfakturerings og smøring av forsvarsansatte, som VG avslørte, var en foranledning til å gi inn i dette feltet (VG 24.november 2005)

6. SENTRALE PROBLEMSTILLINGER

Var det virkelig mulig for forsvarsindustrien – og Siemens i særdeleshet – å bestikke forsvarsansatte for å oppnå fordeler? Og var det slik at noen så en annen vei når oppblåste fakturaer ble oversendt og utbetalt?

Vi ble tidlig oppmerksomme at forsvarsleverandørene brukte store summer på såkalt kundepleie. Dokumentasjonen viste seg å ligge nokså lett tilgjengelig da Dalseide-utvalget bad bedriftene om dokumentasjon:

”De 14 selskapene som har besvart henvendelsen, har til sammen opplyst en kundepleie inn mot Forsvaret, med de forbehold som er nevnt over, i den aktuelle perioden på til sammen kroner 11 397 756.

For SBS er det beregnet, i samarbeid med SBS, en kundepleie fra dette selskapet på kroner 5 878 000.” (Sitat fra Dalseide-utvalgets rapport side 156).

Med gaveforbudet i tjenestemannsloven i friskt minne, og med de varsomhetsregler som gjelder for offentlige tjenestemenn for øvrig, sier disse beløpene mye om det enorme omfanget av smøringen inn mot Forsvaret.

Gjorde forsvarsindustrien dette for å være snille og greie? Neppe. Her var det åpenbart gjenytelser å hente.

I ettertid viste deg seg at fordelsoverføringene i stor grad fløt mellom gamle venner. Å dokumentere disse nettverkene ble en sentral del av den journalistiske oppgaven.

Golf-samrøret mellom beslutningstagere i Forsvaret og Siemens-representantene, var noe vi kom over ved en tilfeldighet, og med utgangspunkt i Karlsvik-saken. Denne saken kom om lag ett år etter de første avsløringene om Siemens, overfakturering og smøreturer.

7. AVSLØRINGEN AV OVERFAKTURERING

I januar 2005 kontaktet Per-Yngve Monsen VG. Han hadde en beskjed det var umulig å overse: Jeg har vært direktør i Siemens Business Services, og vi har overfakturert Forsvaret med flere titalls millioner kroner.

Vi brukte en ettermiddag hjemme hos Monsen. Der gikk vi gjennom flere hundre sider dokumentasjon. Liste på liste med såkalte avrop, det vil si enkeltleveringer i henhold til avtalen mellom SBS og Forsvaret.

Etter noen dagers gjennomgang skrev vi den første saken med ingressen: "Med oppblåste fakturaer kan dataselskapet Siemens Business Services (SBS) ha tjent inntil 50 millioner kroner mer enn de har lov til på en milliardavtale med Forsvaret."

Ifølge avtalen skulle SBS ikke ta betalt mer enn åtte prosent mer for varer enn deres egen kostpris var. Men saken dokumenterte en rekke avrop hvor Forsvaret hadde betalt mye mye mer enn åtte prosent over kostpris, i enkelttilfeller var avansen tredoblet, noe som alene kostet Forsvaret millionbeløp.

Per-Yngve Monsen var i denne perioden i en desperat situasjon. Han hadde gjennom lang tid forsøkt å stoppe det han oppfattet som bedrageri begått av hans egen arbeidsgiver. Etter mye motstand sendte han brev til hovedkontoret i Tyskland. Svaret fra Siemens var det stikk motsatt av det de etiske retningslinjene mente skulle skje: SBS-sjefene i Norge startet en klappjakt på "tysteren". SBS ble omorganisert og Monsen var tilfeldigvis den eneste som ble overtallig. Monsen hadde saksøkt SBS, og ventet i denne perioden på en rettssak.

Han var derfor bekymret for sin egen situasjon, og ville være anonym. For oss var det i orden, det viktigste for oss var helt klart den skriftlige dokumentasjonen.

Men saken hadde mange uforklarlige sider. I den første artikkelen slo informasjonssjef Birgitte Frisch i FLO fast et – særlig for Per-Yngve Monsen – svært viktig prinsipp: - Både hver enkelt leveranse og dermed total dekningsgrad skal være på maksimalt åtte prosent, sa Frisch.

Dette betydde at Monsen hadde rett, og at mange hundre leveringer dermed var i strid med avtalen mellom SBS og Forsvaret.

Dette ble en svært omstridt sitat. SBS-toppene brukte sin sjarm, kompetanse og prestisje i å overtale Forsvaret om det motsatt. Valebrokk og Ertzaas var på et møte på FLOs kontorer, et møte begge i ettertid opplever som det mest surrealistiske vi har opplevd i våre år som journalister.

På møtet sitter flere forsvarstopper, med FLOs avdelingsdirektør Dag Anders Brustad i spissen, og argumenterer knallhardt for at Forsvaret IKKE har blitt lurt. Hvem andre enn

Forsvaret ville få presentert opplysninger om at de kan ha betalt mange titalls millioner kroner for mye, deretter bli forelagt dokumentasjon på det, for så å legge hele sin prestisje inn på å argumentere mot de klare fakta som lå på bordet.

Det var klart at noen i Forsvaret hadde mye å tjene på at saken ble lagt død. Dermed endret også Forsvaret sitt standpunkt til hvordan avtalen skulle tolkes. I stedet for å holde på Frisch' opprinnelige standpunkt, mente Forsvaret at SBS' egen tolkning, som selvsagt var til SBS' gunst, skulle legges til grunn.

Senere avsløringer om hvordan forsvarsansatte lar seg smøre kan vel være en indikasjon på hvorfor det var viktig for mange i Forsvaret å få avsluttet saken.

Allerede dagen etter den første avsløringen kunne VG avdekke en rekke smøreturer ansatte i Forsvaret hadde deltatt på, blant annet til Florida, USA, Houston, USA, Firenze, Italia, Cannes, Frankrike og til Tyskland.

Ett år senere, i januar 2006, snudde Forsvaret igjen på synet om hvordan kontrakten skulle tolkes. Da hadde Monsen allerede vunnet arbeidsrettssaken, og blitt tilkjent 1,5 millioner kroner fra SBS. Tre toppsjefene i SBS, direktør Ole Morten Skymoene, finansdirektør Hans Harbitz og kontraktsansvarlig Petter Moestue måtte slutte i selskapet.

Monsen sto etter hvert frem som VGs kilde, og har blitt en av Norges mest kjente varslere. Han jobber i dag i et vikariat i Oslo kommune og var i januar 2006 godt fornøyd med hvordan Forsvaret til slutt måtte snu igjen:

- Dette viser hvordan Siemens og Forsvaret hele tiden har forsøkt å tildekke fakta. Jeg har forsøkt å slå alarm om saken, denne utviklingen viser at jeg har hatt rett, sa Per-Yngve Monsen til VG.

8. KARLSVIK-SAKEN

Våren 2005, etter tips fra en kilde i Forsvaret om mulige økonomiske misligheter, begynte vi å gjøre forsiktige undersøkelser rundt toppoffiseren Atle Torbjørn Karlsvik, like før han ble utnevnt til kontreadmiral og sjef for Fellesstaben i Forsvarsstaben, som er en av de mektigste toppstillingene i Forsvaret.

Inntykket av at vi var på rett spor, ble styrket av daværende forsvarsminister Kristin Krohn Devold (H). Da vi forsøkte å intervju henne om utnevnelsen samme dag som den ble offentlig i Statsråd, nektet hun å svare på noen spørsmål om Karlsvik. Han og Krohn Devold hadde tidligere gått i samme kull på Forsvarets Høyskole.

Utnevnelsen vakte storm i befalsorganisasjonene.

Det gikk bare noen uker før forsvarsledelsen valgte å gå ut offentlig med at de hadde konfrontert Karlsvik med påstander om økonomiske misligheter. Karlsvik søkte da om lønnet permisjon fra Forsvaret. Vi valgte derfor å fremskynde publiseringen av de første avsløringene, ut fra det materialet vi satt med.

Vi hadde fått rede på at regningen for 40-årsdagen til Karlsviks ektefelle trolig ble belastet Forsvaret. Vi hadde opplysninger om at han hadde ordnet en sponsoravtale for datterens idrettsklubb, og vi hadde dokumenter som viste at han hadde besørget store innkjøp til Forsvaret fra profileringsselskapet som kona var ansatt i.

Materialet var dels basert på kildeinformasjon, dels på dokumenter vi hadde fått utlevert fra Forsvaret med hjemmel i offentlighetsloven.

På det tidspunktet hadde vi ingen informasjon om at han hadde mottatt fordelsoverføringer eller smøring fra forsvarsindustrien. Det kom senere.

Det er på sin plass å presisere at Karlsvik ble satt under tiltale for grovt økonomisk utroskap av Forsvaret, men ble frikjent av Bergen Tingrett sommeren 2007. Statsadvokaten har imidlertid anket straffesaken, og den er berammet til februar 2008.

Parallelt med staffesaken har Regjeringsadvokaten reist sivil søksmål mot Karlsvik med krav om fradømmelse av embetet som offiser i Forsvaret. Denne saken er i skrivende stund ikke ført for domstolene.

9. GOLF-SPORET

I forbindelse med Karlsvik-saken hadde vi – selvsagt – begjært innsyn i samtlige reiseregninger som Karlsvik hadde levert til Forsvaret. Det samme hadde en rekke andre medier gjort. I dagene som fulgte, kom det en rekke medieoppslag om golfing for Forsvarets regning, om leiebiler, bøker og andre forhold som kunne leses direkte ut av reiseregningene.

Etter denne hektiske fasen med de første nyhetsartiklene om reiseregningene, bestemte vi oss for å systematisere materialet nærmere. Ved en ny og kritisk gjennomgang av regningene, var det tre av dem som trakk vår interesse spesielt:

a) Tjenestereise til USA

Karlsvik hadde vært på en ukes studietur til USA – med familien, viste deg seg. En ting var at Forsvaret ble belastet for at noen bestilte ”barnemeny” på en amerikansk restaurant. Vi hadde imidlertid tatt rede på at Karlsvik tidligere hadde tjenestegjort på Norfolk-basen, og ville undersøke om han i det hele tatt hadde hatt noe offisielt program. Verken Forsvaret, den norske ambassaden i Washington eller besøksloggene i Pentagon hadde spor som tydet på at han hadde hatt noe offisielt program, og mye tydet derfor at USA-reisen var mer en familietur enn en tjenestereise.

Først da vi var sikre på at det ville bli reise tiltale mot Karlsvik, valgte vi å publisere artikkelen om USA-reisen (3.juni 2006).

b) og c) Ledersamlinger i Alicante, februar 2003 og mars 2004

Vi fikk det ikke helt til å stemme at generalinspektøren for Sjøforsvaret hadde ledersamlinger i Spania, så vi ønsket å undersøke dette sporet nærmere.

Vi reagerte på den knappe teksten på reiseregningene, og mangelen på bilag. Karlsvik hadde krevd Forsvaret for full diett, fullt nattillegg – pluss flyreisene til og fra Spania.

Det første vi gjorde, var å sjekke om Sjøforsvaret hadde hatt noen ledersamling i Spania på de aktuelle tidspunktene. Svaret var nei. Men vi fikk vite at Sjøforsvarets generalinspektør, Kjell-Birger Olsen, hadde vært i Spania i samme tidsrom, men i forbindelse med egen ferieavvikling. Vi kontaktet Olsen. Han bekreftet at Karlsvik var med i reisefølget, men at det var snakk om en kamerattur med formål å spille golf. Men bare Karlsvik tok turen som tjenestereise på betalt arbeidstid. Bare Karlsvik hadde levert reiseregning, på til sammen 33 000 kroner.

Etter hvert klarte vi å sette sammen deltagerlisten på de to golf-turene: Vi tok rede på at Kjell Arne Bratli, som senere ble valgt til Stortingets ombudsmann for Forsvaret, var koordinator av golfreisene.

Flere tidligere og nåværende topper fra Sjøforsvaret hadde deltatt: Viseadmiral Jan Reksten og flaggkommandør Arne Morten Grønningsæter var, i likehet med Kjell-Birger

Olsen, i aktiv tjeneste. De tidligere marinetoppene Einar Skorgen og Jan G. Jæger, med flere.

Gjennom intervjuer og bakgrunnssamtaler med flere av deltagerne, kom det fram at de årlige golfreisene gikk under navnet "ADMIRALS CUP".

Vi tok også kontakt med Forsvarets informasjonsfolk, og med Karlsvik-etterforskerne i Bergen, for å få flere opplysninger. Tilbakemeldingene tydet på at de ikke var klar over eksistensen av disse golfturene. Det skulle senere vise seg at de ble en del av tiltalegrunnlaget mot Karlsvik i straffesaken.

Onsdag 4.januar 2006 ble artikkelen førstesideoppslag i VG: "Forsvaret betalte golfstur til Spania. Karlsvik kalte det ledersamling". Inne i avisen var overskriften "Guttetur på Forsvarets regning".

10. GOLF BLIR MULIG KORRUPSJON

Karlsviks reiseregning fra 2003 hadde også en annen interessant opplysning. Det eneste bilaget vi fant, var en restaurantregning på 2 223 kroner, som Karlsvik hadde merket:

”Representasjonsmiddag for GIS (Generalinspektøren for Sjøforsvaret) og representanter for den amerikanske marinen og Siemens.”

Det viste seg at to av toppsjefene i Siemens Norge, konsernsjef Hans Lødrup og divisjonsdirektør Frank Almaas, også var med på turen. Vi fikk bekreftet at de hadde betalt noen luncher og middager.

Korrupsjons-sporet setter vi på trykk dagen etter. 5.januar 2006 er overskriften i VG: ”SIEMENS BETALTE middager og lunsjer. 1,2 mill. bilag skal granskes.”

Heller ikke dette var Forsvaret klar over. Men da Karlsvik-saken kom for retten i 2007, ble hele golfselskapet satt i vitneboksen, og statsadvokat Randi Lucie Gabrielsen opplyste at det ville bli iverksatt full korrupsjons-etterforskning av golfselskapet.

Samtidig avslørte VG at Siemens hadde brukt ikke mindre enn 150 000 kroner på golfuturene til Spania i 2003 og 2004.

Hensynet til kildevernet gjør det umulig å fortelle hvor disse opplysningene kom fra. Men med solid dokumentasjon på bordet, var det tydelig at saken snart ville skifte fokus: Fra «uskyldig» guttetur, til en korrupsjonssituasjon hvor både givere og mottagere risikerte å bli rammet av straffeloven.

Som en annen kilde sa: Dere vil se at beløpene fra Siemens kanskje ikke er så store for hver person. Men det er settingen og Forsvarets nulltoleranse mot fordelsoverføringer som gjør dette til en sak.

Golfuturene til Spania dokumenterte uhyre tette bånd mellom noen av Forsvarets øverste ledere, og toppledelsen i Siemens. Men det fremstår fortsatt som uklart hvem som egentlig betalte hva for disse reisene.

Arrangøren, Kjell Arne Bratli, har overfor VG avvist at han hadde tette forbindelser til Siemens. I tingretten i Bergen forklarte han at han hadde fått en spesialavtale om en ekstra lav døgnpris på hotellet fordi han var en bekjent av hotelldirektøren i Alicante. Flere av golf-admiralene opplyste i retten at de hadde betalt Bratli direkte for oppholdet.

Men i den samme rettssaken opplyste Siemens-direktør Frank Almaas at han hadde plukket opp hele regningen i 2004, idet han sjekket ut.

I desember 2007 ble Jan Reksten og Arne Morten Grønningsæter siktet av Økokrim for å ha mottatt fordelsoverføringer fra Siemens – med bakgrunn i at de deltok på ”Admirals Cup”.

Kjell-Birger Olsen, Einar Skorgen og Jan G. Jæger har status som vitner.

De to Siemens-toppene Hans Lødrup og Frank Almaas er også siktet i den samme saken.

Kjell Arne Bratli, ombudsmannen for Forsvaret, har status som vitne i Økokrim-etterforskningen.

Vi fortsatte undersøkelsene rundt Bratli og hans forhold til toppoffiserene i Sjøforsvaret ut over i 2007.

I desember 2007 kunne vi avsløre at golfspilleren Kjell-Birger Olsen, som i 2001 var generalinspektør for Sjøforsvaret, hadde gått ut over egne fullmakter og forfremmet Kjell Arne Bratli til vernepliktig kommandør i Sjøforsvaret.

11. STATUS PR. I DAG

**** Økokrim** har siktet til sammen 15 personer og selskaper i korrupsjonssaken. På toppen av dette har en håndfull personer fått status som mistenkt.

**** De eksterne konsulentene** som har vært gransket, er kastet ut av Forsvaret.

**** Forsvarsdepartementet** forbereder i skrivende stund disiplinærsaker mot en rekke ansatte i Forsvaret. Reaksjonsmønsteret kan være alt fra avskjedigelse til degradering og saftige interne bøter og reprimande.

**** Viseadmiral Jan Reksten** er siktet og permittert fra sin stilling som sjef for Fellesoperativt hovedkvarter i Forsvaret.

**** Flaggkommandør Arne Morten Grønningsæter** er også siktet og permittert fra sin stilling i Forsvarsdepartementet.

**** Jan Rikter-Svendsen**, som tidligere var sjef for IKT-prosjektet i Forsvaret, er siktet og permittert fra stillingen som forsvarsattache ved Norges ambassade i Roma.

**** I Siemens** gikk Hans Lødrup, tidligere toppsjef i Siemens Norge, av som styreleder i selskapet 6. desember 2007. Divisjonsdirektør Frank Almaas er permittert fra sin stilling. Begge er siktet av Økokrim.

**** Virksomheten i Siemens Business Systems (SBS)** er solgt ut av Siemens-systemet. Den gamle ledelsen i datterskapet har for lengst sluttet i Siemens.

**** Siemens** har tilbakebetalt til sammen 75,1 millioner kroner til Forsvarsdepartementet. 60 millioner av dette er overfakturering, resten er renter og saksomkostninger. Selskapet har innrømmet at Forsvaret ble overfakturert.

**** Siemens** er ilagt en bot fra Økokrim på ni millioner kroner for overfakturering av Forsvaret.

**** Siemens** har fått beskjed om at Forsvaret ikke vil inngå mye kontrakter med Siemens og dets datterselskaper.

12. TID OG RESSURSER MEDGÅTT

Pål Ertzaas, i samarbeid med vår daværende kollega Per Valebrokk, brukte det meste av sin arbeidstid i januar og februar 2005, på den første Siemens-avsløringen.

Alf Bjarne Johnsen og **Tom Bakkeli** har brukt det meste av sin arbeidstid på forsvarsstoff i 2006 og 2007. Journalistisk oppfølging av Norges deltagelse i Afghanistan har stått mye i fokus, men vi har aldri lagt helt bort korrupsjonssakene. De er blitt hentet fram med jevne mellomrom. Nettverks-kartleggingen er kanskje det som har tatt mest tid. Det har også vært svært arbeidskrevende å få ut dokumenter og opplysninger fra offisielt hold i Forsvaret og Forsvarsdepartementet.

Ut fra erfaringene med å jobbe tett inn mot Graver-utvalget under UDI-granskingen våren 2006, forsøkte vi å bruke offentlighetsloven for å få tilgang til dokumenter fra Dalseide-utvalget. Men Dalseide og co holdt kortene betydelig tettere til brystet, og avslo relativt konsekvent våre innsynsbegjæringer, under henvisning til sensitive personopplysninger og hensynet til forretningsforbindelser.

Våre avdelingsledere har stort sett gitt oss tid og rammebetingelser som var nødvendig for å få jobbet og kvalitetssikret sakene. Det har heller ikke vært særlig mye konkurranse fra andre medier i dette sakskomplekset.

Det finnes to unntak fra dette: Medieinteressen var enorm de første dagene etter at det ble kjent at Karlsvik ble gransket, høsten 2005. Det samme skjedde da Økokrim aksjonerte i desember 2007.

13. PUBLISERING, KRONOLOGISK OVERSIKT

- 03.02.2005 side 12-13: Datafakturaer kan være blåst opp
04.02.2005 side 6-7: Forsvarsansatte granskes for smøreturer
05.02.2005 side 5: Fikk fyken etter VG-avsløring
08.02.2005 side 5: Helomvending; Forsvaret snudde om Siemens-kontrakt
16.02.2005 side 23: Gransker Siemens-tallene
30.09.2005 side 21: Lurte Forsvaret: Siemens stemplet som juksere i retten
24.11.2005 side 15: Konsulent-oppvask i Forsvaret
- 04.01.2006 side 6-7: Guttetur på Forsvarets reiseregning
05.01.2006 side 9: Siemens bealte middager og lunsjer
07.01.2006 side 11: Endrer forklaring på Siemens-kontrakt
28.04.2006 side 20: Forsvaret vil at Karlsvik sparkes
03.06.2006 side 14-15: Vil tiltale Karlsvik for utroskap
15.06.2006 side 5: Fundamental kritikk av smørekultur
17.06.2006 side 6: Oberst smurt for 220 000 kroner
18.06.2006 side 11: Tre personer skulle kontrollere 30 milliarder kroner
26.06.2006 side 4-5: Lurte Forsvaret – fikk 3,7 mill i bonus
16.09.2006 side 5: Ny jakt på korrupsjon i Forsvaret
19.12.2006 side 12: Siemens-skandalen vokser
- 03.05.2007: side 4: - Golftur betalt av industrigigant
04.05.2007 side 10: Admiralenes base
05.05.2007 side 13: Siemens brukte 150 000 på golfuturene
12.05.2007 side 20: Spandabel direktør underskrev milliard-avtale
31.05.2007 side 10: Siemens-topp Hans Lødrup går av
11.07.2007: side 5: Ny korrupsjonsjakt: Ber Økokrim granske flere offiserer
21.06.2007 side 8-9: Korrupt kultur i Forsvaret avsløres i hemmelig rapport
22.06.2007 side 9: Svartelister Siemens
12.12.2007 side 6-7: Toppsjefer siktet
12.12.2007: side 8: Slapp straff for million-bonuser
12.12.2007 side 9: (riksrevisjonen)
13.12.2007 side 28-29: Fikk luksusgaver
13.12.2007 side 30-31: Utnevnt til kommandør av golfkamerat
14.12.2007 side 4-5: I går fjernet han forsvarstopper. Men selv har han blitt påspandert
14.12.2007 side 6-7: Golfnettverket
15.12.2007 side 24-25: Jakter på flere syndere

